

СИЛАБУС
освітньої компоненти
Кризове консультування в соціальній роботі
2026-2027 навчальний рік

Освітня програма: «Поствоєнна соціально-психологічна реінтеграція».

Спеціальність: П10 Соціальна робота та консультування.

Галузь знань: І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Викладач	Старинська Олена Віталіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/starynska-olena-vitaliyivna/
Контактний тел.	+380957907809 (Viber, Telegram)
Е-mail викладача:	el.starinskaya@gmail.com
Графік консультацій	з 15.00 до 18.00 вівторок та четвер

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
заочна	3/90	4	2	84	залік
денна	3/90	12	12	66	залік

Семестр: осінній.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: криза, види криз, кризове консультування, кризова інтервенція, перебіг кризи, профілактика стресу, постраждалі від війни.

Мета курсу: Сприяння розвитку професійної компетентності фахівців із соціальної роботи, здатних здійснювати соціальну підтримку, супровід та сприяти реінтеграції людей і сімей, які зазнали наслідків війни, шляхом засвоєння теоретичних і практичних знань про психологічні кризи, їх перебіг та вплив на життєдіяльність людини, сім'ї й соціальне оточення, опанування основних підходів і методів кризового консультування та формування навичок первинної кризової підтримки, комунікації й професійної взаємодії з кризовими клієнтами.

Особлива увага приділяється формуванню здатності майбутніх фахівців визначати потреби та ресурси клієнта, здійснювати кризову оцінку ситуації, організовувати необхідну підтримку, залучати доступні ресурси та забезпечувати перенаправлення до відповідних фахівців і служб у межах міждисциплінарної взаємодії.

Курс спрямований на формування здатності діяти на основі загальноєвропейських цінностей, принципів людиноцентричності, недискримінації, соціальної справедливості, поваги до гідності та прав людини, дотримуватися деонтологічних та етичних принципів соціальної роботи, демонструвати соціально відповідальну професійну й громадянську поведінку та сприяти досягненню цілей сталого розвитку, зокрема ЦСР 4 «Якісна освіта» та ЦСР 10 «Зменшення нерівності».

Предмет курсу: особливості кризової підтримки та кризового консультування в соціальній роботі з людьми, сім'ями та іншими соціальними групами, які перебувають у кризових ситуаціях, зокрема внаслідок війни; сутність і види психологічних криз, їх вплив на функціонування особистості, сім'ї та соціального оточення; основні підходи, принципи, умови, структура та етапи кризового консультування; особливості професійної комунікації з людиною в кризі; оцінювання потреб, ризиків і ресурсів, планування соціальної підтримки та супроводу, міждисциплінарна взаємодія і перенаправлення; особливості кризової роботи з ветеранами, внутрішньо переміщеними особами, сім'ями військовослужбовців, людьми, які пережили втрату, переміщення, насильство та інші наслідки війни; застосування травмоінформованого підходу в соціальній роботі.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ПК-1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК-6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК-8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-9. Навички міжособистісної взаємодії.

ФК-3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проєктувати та моделювати соціальні ситуації, в тому числі на етапі раннього втручання.

ФК-4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

ФК-7. Здатність до професійної рефлексії.

ФК-11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

ФК-13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

ФК-17. Здатність застосовувати травмоінформований підхід у соціальній роботі для розпізнавання наслідків післявоєнної травматизації та забезпечення безпечної, етично виваженої і чутливої до травми взаємодії, організації та надання психосоціальної підтримки та соціальних послуг особам, сім'ям, соціальним групам і громадам, які зазнали впливу воєнних дій.

Результати навчання:

ПР-8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПР-9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПР-10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати раннє втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПР-18. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

ПР-21. Застосовувати травмоінформований підхід у соціальній роботі для розпізнавання наслідків післявоєнної травматизації, забезпечення безпечної, етично виваженої та чутливої до травми взаємодії, організації та надання індивідуальної, групової і громадської психосоціальної підтримки та соціальних послуг особам, сім'ям, соціальним групам і громадам, які зазнали впливу воєнних дій.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Теорія та методологія кризового консультування і соціальної підтримки

Тема 1.1. Предмет і завдання кризового консультування та соціальної підтримки

Кризове консультування як складова професійної діяльності у соціальній роботі. Місце кризового консультування в системі соціальної підтримки та соціального супроводу. Предмет, мета і завдання кризового консультування в соціальній роботі. Основні проблеми та виклики організації кризової допомоги людям і сім'ям, які зазнали наслідків війни. Поняття кризи, кризової та критичної ситуації, кризового стану. Особливості переживання кризових подій різними категоріями населення. Принципи кризового втручання та травмоінформованого підходу: безпека, стабілізація, підтримка, повага до гідності, недискримінація, автономія та залучення ресурсів людини. Первинне встановлення контакту; визначення

актуальної проблеми та потреб; оцінювання ризиків і ресурсів; забезпечення безпеки; емоційна та інформаційна підтримка. Професійна позиція соціального працівника у кризовій ситуації. Межі професійної компетентності та відповідальності. Дотримання конфіденційності, принципів недискримінації, поваги до прав і гідності отримувача соціальних послуг. Визначення ситуацій, що потребують залучення інших фахівців і служб.

Тема 1.2. Види кризових ситуацій і типи кризових реакцій

Поняття кризових подій, кризових ситуацій та кризових реакцій. Класифікація кризових ситуацій: індивідуальні, сімейні, соціальні та суспільні кризи; раптові травматичні події; вимушене переміщення; втрата житла, майна, роботи або соціальних зв'язків; переживання втрати; наслідки воєнних подій; порушення звичного способу життя та соціального функціонування. Психологічні та соціальні наслідки кризових подій. Типові емоційні, когнітивні, поведінкові та соціальні реакції на кризу. Фактори, що впливають на характер і тривалість кризових реакцій: вік, попередній досвід, соціальне оточення, сімейна підтримка, наявність ресурсів, умови проживання, рівень соціальної вразливості, культурний контекст та особливості самої кризової події. Особливості кризових реакцій дітей, дорослих, сімей, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів і членів їхніх сімей, осіб, які пережили втрату, насильство або інші наслідки війни. Вплив кризової ситуації на соціальне функціонування, сімейні відносини та здатність людини користуватися доступними ресурсами. Методи запобігання поглибленню кризової ситуації та зменшення її негативного впливу на психологічне і соціальне функціонування людини. Первинна кризова підтримка, психологічна перша допомога, стабілізація та активізація внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Вплив культурних, соціальних та індивідуальних чинників на перебіг кризових реакцій. Принципи культурної чутливості, інклюзивності та недискримінації у кризовій підтримці. Визначення показань до кризового консультування та залучення інших фахівців. Динаміка кризової підтримки та консультування. Ризики професійно некоректного втручання, повторної травматизації та залежності від допомоги; принципи їх профілактики. Межі кризового консультування.

Змістовий модуль 2. Перша психологічна допомога в кризовій ситуації

Тема 2.1. Правила надання першої психологічної допомоги

Перша психологічна допомога (ППД) як форма гуманної, практичної та доступної підтримки людей, які переживають кризову або потенційно травматичну подію. Місце ППД у системі кризової соціальної підтримки та соціальної роботи. Мета, завдання та межі ППД. Відмінність першої психологічної допомоги від психологічного консультування, психотерапії та спеціалізованої психологічної допомоги.

Основні принципи ППД: безпека, спокій, доступність, повага до гідності та автономії людини, недискримінація, конфіденційність, культурна чутливість, ненав'язливість та орієнтація на потреби й ресурси постраждалого. Етичні засади взаємодії з людьми, які пережили кризову подію. Повага до прав людини, добровільність отримання допомоги, недопущення стигматизації та повторної травматизації. Межі професійної компетентності соціального працівника під час надання ППД. Випадки, коли необхідне залучення психолога, психіатра, медичного працівника, правоохоронних органів або інших спеціалізованих служб. Умови та контексти застосування ППД: наслідки воєнних подій, вимушене переміщення, втрата близької людини, житла чи засобів існування, надзвичайні ситуації, насильство, аварії та катастрофи, раптові зміни життєвих обставин. Алгоритм надання ППД: забезпечити безпеку – встановити контакт – з'ясувати актуальні потреби – надати практичну та емоційну підтримку – активізувати ресурси – поінформувати про доступну допомогу. Первинне оцінювання ситуації та визначення нагальних потреб людини. Виявлення факторів ризику та ресурсів. Забезпечення фізичної та психологічної безпеки. Встановлення контакту, створення атмосфери довіри та прийняття. Активне слухання, емпатійна комунікація, підтримувальна взаємодія без примусу до розповіді про травматичний досвід. Особливості надання ППД дітям і підліткам, дорослим, сім'ям, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам і членам їхніх сімей, людям, які пережили втрату, насильство або інші наслідки війни. Урахування вікових, соціальних, культурних та індивідуальних особливостей постраждалих.

Тема 2.2. Техніки і прийоми надання першої психологічної допомоги

Особливості комунікації з людиною, яка перебуває у кризовій ситуації. Встановлення контакту та підтримувальна комунікація. Активне слухання, емпатійне реагування, нормалізація реакцій на кризову подію, вербалізація та прийняття емоційного стану. Принципи комунікації, орієнтованої на потреби та ресурси людини.

Базові техніки ППД: підтримка, заспокоєння, орієнтація в ситуації, надання чіткої інформації, допомога у відновленні відчуття контролю, активізація доступних ресурсів. Техніки стабілізації та саморегуляції, які можуть застосовуватися в межах професійної компетентності соціального працівника. Гострі реакції на стрес і кризові події: емоційне збудження, страх, тривога, розгубленість, дезорієнтація, ступор, плач, агресивні реакції, порушення сну та поведінкові зміни. Особливості розпізнавання станів, які потребують невідкладного залучення спеціалізованої допомоги. Панічні реакції у кризовій ситуації: поняття, основні прояви та фактори, що можуть їх провокувати. Принципи підтримки людини під час панічної реакції: забезпечення безпечного середовища, спокійна комунікація, орієнтація на теперішній момент, підтримка саморегуляції, зменшення надмірної стимуляції, допомога у відновленні відчуття безпеки. Межі самостійного застосування технік ППД та критерії залучення медичного або психологічного фахівця.

Змістовий модуль 3. Кризова інтервенція в соціальній роботі

Тема 3.1. Правила та особливості здійснення кризової інтервенції

Кризова інтервенція як форма короткострокового професійного втручання у соціальній роботі. Мета, завдання та межі кризової інтервенції. Пріоритет безпеки та запобігання поглибленню кризової ситуації. Безпосередні цілі кризового втручання: зниження рівня дистресу, стабілізація стану людини, запобігання подальшій дезорганізації життєдіяльності та забезпечення доступу до необхідної допомоги. Основні принципи кризової інтервенції у соціальній роботі: безпека, оперативність, доступність, підтримка, повага до гідності та автономії людини, недискримінація, травмоінформованість, ресурсна орієнтація, мінімізація ризику повторної травматизації та міждисциплінарна взаємодія. Робота з актуальними емоційними реакціями людини в кризі. Підтримка здатності до прийняття рішень у ситуації дезорганізації. Визначення пріоритетних потреб, ресурсів і доступних варіантів допомоги. Баланс між підтримкою автономії людини та необхідністю забезпечення її безпеки. Етапи кризової інтервенції: встановлення контакту та забезпечення безпеки; первинне оцінювання ситуації та потреб; визначення і формулювання актуальної проблеми; виявлення ризиків, ресурсів і доступних систем підтримки; визначення можливих способів подолання ситуації; спільне формування реалістичного плану першочергових дій; підбиття підсумків та визначення подальших кроків. Особливості професійної взаємодії соціального працівника з різними типами отримувачів соціальних послуг у кризі. Урахування рівня готовності людини до взаємодії, її актуального емоційного стану, соціального контексту, потреб і ресурсів. Професійні межі взаємодії та недопущення залежності отримувача від фахівця.

Тема 3.2. Техніки та етика кризової інтервенції

Стратегії та тактики кризової інтервенції у соціальній роботі: забезпечення безпеки, стабілізація, підтримка, активізація ресурсів, відновлення контролю над ситуацією, мобілізація соціальної підтримки та організація доступу до необхідної допомоги. Базові комунікативні техніки кризової інтервенції: активне слухання, емпатійне реагування, уточнення, фокусування, відкриті та закриті запитання, перефразування, узагальнення, резюмування, відображення емоцій, надання чіткої інформації та спільне планування подальших дій. Використання технік, спрямованих на підтримку автономії та суб'єктності отримувача соціальних послуг. Ресурсно-орієнтований підхід у кризовій роботі. Виявлення внутрішніх і зовнішніх ресурсів людини та її соціального оточення. Мобілізація соціальної мережі підтримки. Етичні засади кризової інтервенції: повага до прав і гідності людини, конфіденційність, добровільність, інформована взаємодія, недискримінація, професійна відповідальність, дотримання меж компетентності. Особливості прийняття професійних рішень у ситуаціях потенційного ризику для людини або інших осіб. Особливості кризової інтервенції при різних типах криз: гострі травматичні події, втрата та переживання горя, вимушене переміщення, наслідки насильства, сімейні кризи, соціальна дезадаптація, наслідки воєнних подій. Принципи дій соціального працівника у ситуаціях, що потребують невідкладного залучення спеціалізованих служб.

Змістовий модуль 4. Кризове консультування у ситуаціях, пов'язаних із війною

Тема 4.1. Особливості кризового консультування військових і ветеранів війни

Особливості професійної взаємодії з учасниками бойових дій, військовослужбовцями, ветеранами, демобілізованими військовими та членами їхніх сімей у кризових ситуаціях. Соціальні та психологічні наслідки участі у бойових діях, поранень, інвалідизації, втрати побратимів, вимушеної зміни життєвих обставин, полону та інших травматичних подій. Особливості роботи з людьми, які пережили полон, насильство, втрату або інші травматичні події. Запобігання стигматизації, дискримінації та повторній

травматизації. Межі компетентності соціального працівника та критерії залучення спеціалізованої психологічної, психіатричної, медичної та іншої допомоги. Кризова підтримка та консультування у соціальній роботі з військовими й ветеранами. Техніки підтримувальної комунікації, стабілізації та заземлення в межах професійної компетентності соціального працівника. Виявлення факторів соціальної вразливості та ресурсів. Підтримка конструктивної взаємодії з родиною та соціальним оточенням. Особливості реагування на ситуації підвищеного ризику для безпеки людини або інших осіб. Розпізнавання ознак, що потребують невідкладного залучення спеціалізованої допомоги.

Тема 4.2. Кризове консультування у ситуаціях підвищеного ризику

Поняття ситуації підвищеного ризику у кризовому консультуванні. Пріоритет фізичної та психологічної безпеки людини й оточення. Первинне виявлення ознак потенційної небезпеки для людини або інших осіб. Особливості професійної комунікації в умовах високого емоційного напруження. Гострі стресові реакції, панічні стани, агресивні та саморуйнівні реакції. Особливості кризової підтримки людини, яка переживає втрату, насильство, полон, тортури або інші травматичні події. Принципи безпечної, підтримувальної та травмоінформованої взаємодії. Запобігання стигматизації, дискримінації та повторній травматизації. Розпізнавання ознак, що потребують невідкладного залучення психологічної, психіатричної, медичної, правоохоронної або іншої спеціалізованої допомоги. Межі самостійного професійного втручання соціального працівника. Особливості прийняття професійних рішень у ситуаціях потенційного ризику для людини або інших осіб. Дотримання конфіденційності, професійної відповідальності та етичних принципів у ситуаціях підвищеного ризику.

Змістовий модуль 5. Кризове консультування різних категорій населення, постраждалих від війни

Тема 5.1. Особливості кризового консультування різних категорій населення

Різновиди кризових ситуацій, пов'язаних із війною, та їх психологічні й соціальні наслідки. Вплив кризових подій на життєдіяльність, соціальне функціонування та сімейні зв'язки. Диференційований підхід до кризового консультування з урахуванням віку, соціального статусу, життєвого досвіду, потреб, ресурсів та рівня вразливості людини. Особливості кризової підтримки осіб, які пережили окупацію, бойові дії, примусове переміщення, насильство, втрату житла, майна або близьких. Визначення актуальних потреб, ризиків і ресурсів. Травмоінформований та недискримінаційний підхід. Забезпечення безпеки, конфіденційності та контролю людини над процесом отримання допомоги. Запобігання повторній травматизації. Особливості кризової взаємодії з особами, які пережили сексуальне насильство, тортури, незаконне утримання або інші форми насильства. Межі професійної компетентності соціального працівника та необхідність залучення спеціалізованої допомоги. Особливості кризової підтримки дітей та підлітків, які постраждали від насильства або воєнних подій. Урахування вікових потреб, сімейного контексту та найкращих інтересів дитини. Особливості взаємодії з дитиною та її сім'єю. Роль соціального працівника у забезпеченні безпечної та чутливої до травми професійної взаємодії.

Тема 5.2. Кризове консультування внутрішньо переміщених осіб

Внутрішньо переміщені особи як категорія отримувачів соціальної підтримки. Основні соціальні, психологічні та інтеграційні виклики ВПО. Наслідки вимушеного переміщення для ідентичності, соціальних зв'язків, сімейного функціонування та психологічного благополуччя. Особливості адаптації ВПО до нового соціального, культурного та мовного середовища. Втрата відчуття безпеки, належності та контролю над власним життям як чинники кризового стану. Вплив соціальної ізоляції, невизначеності, втрат і зміни звичного способу життя на переживання кризи. Урахування особистої, сімейної та культурної ідентичності у кризовій взаємодії. Особливості встановлення професійного контакту з внутрішньо переміщеними особами. Визначення актуальних потреб, факторів ризику та доступних ресурсів. Підтримувальна комунікація, стабілізація та активізація внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Підтримка автономії та суб'єктності людини. Запобігання стигматизації, упередженням і повторній травматизації. Визначення потреби у залученні спеціалізованої допомоги.

Змістовий модуль 6. Професійні межі та безпека фахівця у кризовому консультуванні

Тема 6.1. Професійні межі та залучення спеціалізованої допомоги у кризовій ситуації

Межі професійної компетентності соціального працівника у кризовому консультуванні. Розпізнавання ситуацій, у яких кризове консультування або первинна кризова підтримка не є достатніми. Визначення потреби у психологічній, психіатричній, медичній, правовій та іншій спеціалізованій допомозі.

Ролі соціального працівника, психолога, психіатра, лікаря, фахівця з реабілітації, юриста та інших спеціалістів у наданні допомоги людині в кризовій ситуації. Принципи міждисциплінарної взаємодії. Дотримання професійних меж і відповідальності. Професійне перенаправлення у кризовій ситуації. Визначення відповідного фахівця або служби. Підготовка людини до перенаправлення. Надання необхідної інформації про доступну допомогу. Передача інформації між фахівцями з дотриманням конфіденційності та прав отримувача послуг. Особливості професійних дій у ситуаціях безпосередньої загрози життю або безпеці людини чи інших осіб. Залучення спеціалізованих та екстрених служб у межах професійної компетентності соціального працівника. Завершення короткострокової кризової взаємодії та визначення подальших кроків.

Тема 6.2. Професійна рефлексія та безпека фахівця у кризовому консультуванні

Професійна рефлексія у кризовому консультуванні. Особливості емоційного навантаження фахівців, які працюють із людьми, що пережили кризові та травматичні події. Вплив тривалої професійної взаємодії з травматичним досвідом отримувачів соціальних послуг на психологічний стан і професійну ефективність фахівця. Вторинна травматизація та вторинний травматичний стрес: поняття, прояви та фактори ризику. Професійне виснаження у фахівців, які працюють із постраждалими. Розпізнавання власних реакцій та ознак професійного перевантаження. Ризики порушення професійних меж під впливом емоційного навантаження. Профілактика повторної та вторинної травматизації. Професійні межі як складова безпечної та етично виваженої взаємодії. Професійна самопомога, супервізія, командна підтримка та дотримання професійних меж як складові збереження професійної ефективності соціального працівника. Своєчасне звернення по професійну допомогу. Професійна рефлексія кризової взаємодії та визначення власної зони відповідальності.

Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія кризового консультування і соціальної підтримки												
Тема 1.1. Предмет і завдання кризового консультування та соціальної підтримки	7	2		-	-	5	7	2	-	-	-	5
Тема 1.2. Види кризових ситуацій і типи кризових реакцій	8		2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	15	2	2	-	-	11	15	2	-	-	-	13
Змістовий модуль 2. Перша психологічна допомога в кризовій ситуації												
Тема 2.1. Правила надання першої психологічної допомоги	7	2		-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 2.2. Техніки і прийоми надання першої психологічної допомоги	8		2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 3. Кризова інтервенція в соціальній роботі												
Тема 3.1. Правила та особливості здійснення кризової інтервенції	7	2	-	-	-	5	7	2	-	-	-	5
Тема 3.2. Техніки та етика кризової інтервенції	8	-	2	-	-	6	8	-	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 3	15	2	2	-	-	11	15	2	2	-	-	11

модулем 3												
Змістовий модуль 4. Кризове консультування у ситуаціях, пов'язаних із війною												
Тема 4.1. Особливості кризового консультування військових і ветеранів війни	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 4.2. Кризове консультування у ситуаціях підвищеного ризику	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 4	15	2	2			11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 5. Кризове консультування різних категорій населення, постраждалих від війни												
Тема 5.1. Особливості кризового консультування різних категорій населення	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 5.2. Кризове консультування внутрішньо переміщених осіб	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 5	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 6. Професійна рефлексія та безпека фахівця у кризовому консультуванні												
Тема 6.1. Професійні межі та залучення спеціалізованої допомоги у кризовій ситуації	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 6.2. Професійна рефлексія та профілактика вторинної травматизації	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 6	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Усього годин	90	12	12	-	-	66	90	4	2	-	-	84

Методи навчання та оцінювання програмних результатів навчання:

Програмний результат навчання	Тема	Методи навчання	Навчальне завдання / результат діяльності	Форми та методи оцінювання
ПР-8.	Теми 3, 4, 5, 6	Словесні: проблемна лекція, пояснення, евристична бесіда, навчальна дискусія. Практичні та проблемно-пошукові: аналіз професійних кейсів, ситуаційний аналіз, моделювання кризових ситуацій, рольова гра, метод кейс-стаді, мозковий штурм, спільне прийняття рішень, створення ситуацій професійного вибору, опора на	Аналіз кризового кейсу з визначенням проблеми, ризиків, ресурсів і першочергових дій; моделювання кризової консультативної взаємодії; прийняття професійного рішення в ситуації обмеженої інформації; розроблення маршруту кризової підтримки та перенаправлення.	Усне опитування; участь у професійній дискусії; оцінювання аналізу кейсу; оцінювання обґрунтованості та реалістичності професійного рішення; спостереження за виконанням рольової вправи; взаємооцінювання; структурований

		практичний досвід здобувачів.		зворотний зв'язок.
ПР-9.	Теми 2, 3, 6	Словесні: пояснення, евристична бесіда, навчальна дискусія, рефлексивне обговорення. Практичні: аналіз професійних ситуацій, рефлексивні вправи, самооцінювання, взаємооцінювання, аналіз професійних меж, моделювання ситуацій емоційно складної взаємодії, рефлексія професійного досвіду, створення ситуацій морального та професійного вибору.	Рефлексивний аналіз дій соціального працівника у кризовій ситуації; визначення професійних меж і власної зони відповідальності; аналіз ризиків професійного виснаження; розроблення індивідуального алгоритму професійної самопідтримки та звернення по супервізійну/професійну допомогу.	Рефлексивний звіт; самооцінювання; взаємооцінювання; усне обговорення; оцінювання здатності визначати професійні межі та ризики; оцінювання обґрунтованості заходів професійної самопідтримки.
ПР-10.	Теми 1, 2, 3, 6	Словесні: проблемна лекція, пояснення, навчальна дискусія. Практичні та проблемно-пошукові: аналіз кейсів, ситуаційний аналіз, аналіз потреб і ризиків, картування ресурсів, моделювання кризового випадку, проблемне навчання, робота в малих групах, аналіз альтернативних рішень, опора на досвід здобувачів.	Аналіз соціального та індивідуального контексту кризової ситуації; визначення актуальних потреб, ризиків і ресурсів; формулювання мети та завдань кризової підтримки; визначення першочергових і відкладених потреб; розроблення індивідуального плану кризової підтримки; визначення критеріїв подальшого супроводу.	Критеріальне оцінювання аналізу кейсу; оцінювання карти потреб, ризиків і ресурсів; оцінювання логічності та обґрунтованості плану кризової підтримки; усний захист професійного рішення; взаємооцінювання та структурований зворотний зв'язок.
ПР-18.	Теми 1, 2, 3, 4, 5, 6	Словесні: пояснення, евристична бесіда, навчальна дискусія, аналіз етичних дилем. Практичні: аналіз професійних ситуацій, кейс-стаді, рольові вправи, моделювання консультативної взаємодії, аналіз професійних меж, робота в парах і малих групах. Інтерактивні: дебати щодо професійних рішень, рефлексивне обговорення, взаємооцінювання.	Аналіз етичної дилеми у кризовій ситуації; моделювання професійної взаємодії з дотриманням принципів гідності, недискримінації, конфіденційності та автономії; визначення меж професійної компетентності; обґрунтування рішення щодо залучення іншого фахівця або служби; аналіз професійної поведінки соціального працівника..	Усне опитування; оцінювання участі в дискусії; аналіз і розв'язання етичного кейсу; спостереження за рольовою вправою; оцінювання дотримання етичних принципів; самооцінювання та взаємооцінювання; структурований зворотний зв'язок.

ПР-21.	Теми 2, 3, 4, 5, 6	Словесні: проблемна лекція, пояснення, евристична бесіда, навчальна дискусія. Наочні: демонстрування алгоритмів, схем, карт ресурсів і маршрутів перенаправлення, прикладів професійної комунікації. Практичні: аналіз кейсів, моделювання кризової взаємодії, рольові вправи, робота з картою ресурсів, моделювання міждисциплінарної взаємодії, розроблення маршруту перенаправлення. Інтерактивні: робота в парах і групах, Case-study, мозковий штурм, структурований зворотний зв'язок.	Аналіз кризового випадку з позицій травмоінформованого підходу; визначення факторів безпеки, ризиків і ресурсів; моделювання безпечної та чутливої до травми комунікації; розроблення плану кризової підтримки; створення маршруту перенаправлення; моделювання взаємодії з ветеранами, ВПО, сім'ями військовослужбовців, особами, які пережили втрату, насильство, окупацію чи інші наслідки війни.	Критеріальне оцінювання кейсу; оцінювання практичного моделювання; оцінювання дотримання принципів безпеки, автономії, конфіденційності та недискримінації; оцінювання плану підтримки; оцінювання маршруту перенаправлення; усний захист; структурований зворотний зв'язок; самооцінювання.
--------	--------------------	---	--	--

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

✚ **Організація навчання.** Навчання передбачає лекції з мультимедійним супроводом, практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу. Освітній процес у дистанційному форматі здійснюється за використанням платформ Moodle та Zoom.

✚ **Практико-орієнтоване навчання.** Практичні заняття передбачають аналіз професійних кейсів, моделювання ситуацій соціальної роботи, роботу з картами ресурсів і бар'єрів, розроблення планів, фасилітаційні та рольові вправи, апробацію окремих технік, групове обговорення та структурований зворотний зв'язок. Підготовка до занять передбачає опрацювання рекомендованих джерел і матеріалів у Moodle та виконання визначених викладачем підготовчих завдань.

✚ **Самостійна робота.** Виконується відповідно до завдань, розміщених у Moodle. Для складних завдань надаються інструкції, алгоритми, шаблони або приклади. Результати можуть подаватися у формі письмових робіт, аналітичних матеріалів, карт ресурсів, планів, аналізу кейсів, презентацій або інших визначених навчальних продуктів.

✚ **Синхронна та асинхронна участь.** Пропущене заняття не звільняє здобувача від опрацювання відповідної теми та виконання передбачених навчальних завдань. За об'єктивних обставин може бути запропоновано рівноцінне асинхронне завдання, що перевіряє ті самі результати навчання та оцінюється за тими самими змістовими критеріями. Строки виконання завдань за потреби уточнюються індивідуально.

✚ **Безпека та доступність навчання.** В умовах повітряних тривог, обстрілів, перебоїв електропостачання та зв'язку, вимушеного переміщення, поєднання навчання з роботою або виконанням обов'язків із догляду передбачається можливість рівноцінного альтернативного опрацювання навчального матеріалу. У разі повітряної тривоги або іншої небезпечної ситуації здобувач має подбати про власну безпеку та перейти до безпечного місця; переривання участі в занятті з безпекових причин не має негативних наслідків. Здобувач не зобов'язаний публічно повідомляти подробиці особистих обставин; за потреби такі питання узгоджуються з викладачем індивідуально.

✚ **Психологічна безпека.** Виконання завдань не передбачає обов'язкового розкриття власного травматичного, сімейного чи іншого чутливого досвіду. Для виконання таких завдань можуть

використовуватися навчальні кейси або змодельовані ситуації. Реальні професійні випадки використовуються лише у належно анонімізованому вигляді.

✶ **Академічна доброчесність та використання штучного інтелекту.** Здобувачі дотримуються принципів академічної доброчесності, самостійності виконання робіт, належного цитування та достовірності представлених результатів. Інструменти генеративного штучного інтелекту, зокрема ChatGPT, Claude, Gemini, Grammarly та інші, можуть використовуватися для підтримки навчальної, самостійної та індивідуально-дослідної роботи: пошуку ідей, структурування матеріалу, створення чернеток, мовного редагування, підготовки варіантів представлення інформації та інших допоміжних завдань. Використання ШІ не може замінювати самостійний професійний аналіз, виконання завдання, формулювання висновків та прийняття професійних рішень здобувачем.

Результати, отримані за допомогою ШІ, мають критично перевірятися здобувачем. Відповідальність за достовірність фактів і джерел, професійну коректність та остаточний зміст роботи несе здобувач. **Заборонено передавати інструментам ШІ персональні, конфіденційні та чутливі дані, а також неанонімізовану інформацію про реальних отримувачів соціальних послуг чи професійні випадки.**

Суттєве використання генеративного ШІ підлягає декларуванню відповідно до чинних політик БДПУ. У декларації зазначаються використаний інструмент, делеговані йому завдання та характер людського контролю. Для формування декларації використовується **GAIDeT Declaration Generator**:

україномовна версія:

<https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>

англомовна версія:

<https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/>

Декларація розміщується перед «Списком використаних джерел» або наприкінці роботи, якщо список джерел не передбачено; для презентації може подаватися на останньому слайді. Недекларування суттєвого використання ШІ розглядається відповідно до політик академічної доброчесності БДПУ.

✶ **Неформальне та інформальне навчання.** Результати навчання, здобуті поза формальною освітою, можуть бути визнані за умови підтвердження їх відповідності результатам навчання освітньої компоненти. Процедура здійснюється відповідно до розділу 8 Положення про організацію освітнього процесу в БДПУ. Роз'яснення та зразки документів розміщено на сторінці «Неформальна освіта» ФДССО: <https://fdsso.bdpiu.org.ua/neformalna-osvita/>

✶ **Комунікація.** Навчальні матеріали, завдання та критерії оцінювання розміщуються у Moodle. Zoom використовується для синхронних занять і консультацій; Telegram/WhatsApp можуть використовуватися як додаткові канали оперативної комунікації. Консультації проводяться за графіком або за попереднім узгодженням із викладачем.

✶ **Оцінювання та дедлайни.** Оцінювання здійснюється відповідно до визначених у силабусі форм поточного та семестрового контролю і критеріїв оцінювання. Важливо дотримуватися встановлених строків виконання завдань. За наявності об'єктивних обставин, пов'язаних із безпековою ситуацією, перебоями зв'язку чи електропостачання або іншими обставинами, строки можуть бути уточнені за погодженням із викладачем.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне забезпечення — комп'ютер, ноутбук або мобільний пристрій із доступом до Інтернету, камерою, мікрофоном і засобами відтворення звуку; програмне забезпечення та електронні сервіси — Moodle БДПУ, Zoom, Microsoft Word і PowerPoint або їхні аналоги, Google-додатки та Canva, Інституційний репозитарій БДПУ та електронна бібліотека БДПУ; наочність — мультимедійні презентації, навчальні відео, електронні нормативні, методичні та інформаційні матеріали, професійно орієнтовані навчальні кейси; алгоритми першої психологічної допомоги та кризової інтервенції, матеріали для аналізу кризових ситуацій, потреб, ризиків і ресурсів, моделювання кризової консультативної взаємодії та професійної рефлексії. Спеціалізоване технічне та платне програмне забезпечення не потрібне.

Система оцінювання та вимоги:

Для оцінювання та контролю результатів навчання використовуються різні форми, що дають змогу перевірити не лише засвоєння теоретичного матеріалу, а й здатність застосовувати його у професійно орієнтованих ситуаціях кризового консультування.

✶ Поточний контроль

У межах поточного контролю можуть використовуватися:

- **усний контроль** – відповіді та професійно орієнтоване обговорення, мозкова атака, аналіз кейсів, ділові та рольові ігри, під час яких здобувачі взаємодіють у змодельованих ситуаціях, наближених до професійної діяльності;
- **практичний контроль** – виконання та апробація окремих технік першої психологічної допомоги і кризової інтервенції, моделювання професійної взаємодії, аналіз кризових ситуацій та обґрунтування професійних рішень;
- **самоконтроль і взаємооцінювання** – рефлексія власної діяльності, оцінювання прийнятих професійних рішень, обговорення результатів роботи та peer-to-peer оцінювання;
- **тестовий контроль** – відкриті та закриті тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу в межах поточного контролю;
- **оцінювання самостійної роботи** – аналіз наукових, нормативних і методичних джерел, виконання проблемних, аналітичних і практико-орієнтованих завдань.

Оцінювання спрямоване на перевірку розуміння теоретичних засад кризового консультування та здатності застосовувати їх на практиці: розпізнавати кризові ситуації та реакції, визначати актуальні потреби, ризики й ресурси, встановлювати професійний контакт, застосовувати прийоми першої психологічної допомоги та кризової інтервенції в межах компетентності соціального працівника, аргументувати професійні рішення, дотримуватися професійних та етичних меж, визначати потребу в залученні спеціалізованої допомоги та здійснювати професійну рефлексію.

✶ Загальні критерії оцінювання

Під час оцінювання враховуються:

- розуміння теоретичного матеріалу та здатність застосовувати його у професійній ситуації;
- правильність, повнота та обґрунтованість виконання завдання;
- здатність аналізувати кризову ситуацію, визначати потреби, ризики й ресурси;
- здатність обговорювати та аргументувати професійні рішення;
- доцільність запропонованих способів професійної взаємодії;
- чіткість, логічність і послідовність представлення результату;
- коректність використання професійної термінології;
- дотримання принципів безпеки, травмоінформованості, професійної етики та меж компетентності;
- здатність інтегрувати знання з інших освітніх компонентів для розв'язання професійних завдань;
- самостійність виконання та дотримання академічної доброчесності.

✶ Розподіл балів

ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	ЗМ 5	ЗМ 6	Інтегрований підсумковий навчальний продукт	Підсумкова оцінка
15	15	15	15	15	15	10	100

Система нарахування балів за кожним змістовим модулем

№	Вид навчальної діяльності	Бали
1	Робота на практичному занятті: аналіз кейсу, участь у професійно орієнтованому обговоренні, мозковій атаці, діловій/рольовій грі, моделюванні ситуації, виконанні або апробації практичної техніки, представленні результатів	0–5
2	Виконання тематичного завдання самостійної роботи	0–5
3	Виконання практико-орієнтованого тематичного продукту	0–5
	Максимум за змістовий модуль	15

Практико-орієнтований тематичний продукт має відповідати змісту конкретного модуля та передбачати створення результату, який демонструє здатність застосовувати набуті знання й уміння у змодельованій професійній ситуації кризового консультування.

Орієнтовні тематичні продукти

Змістовий модуль 1 – аналіз кризової ситуації за запропонованим кейсом із визначенням характеру кризи, типових кризових реакцій, актуальних потреб, ресурсів, чинників ризику та меж професійної компетентності соціального працівника.

Змістовий модуль 2 – розроблення алгоритму першої психологічної допомоги за запропонованою кризовою ситуацією: забезпечення безпеки, встановлення контакту, визначення нагальних потреб, надання практичної та емоційної підтримки, активізація ресурсів та інформування про доступну допомогу.

Змістовий модуль 3 – розроблення алгоритму кризової інтервенції: встановлення контакту та забезпечення безпеки, визначення актуальної проблеми, ризиків і ресурсів, можливих способів подолання ситуації, формування реалістичного плану першочергових дій та визначення подальших кроків.

Змістовий модуль 4 – моделювання фрагмента кризової консультативної взаємодії у ситуації, пов'язаній із наслідками війни, із застосуванням навичок підтримувальної комунікації, стабілізації, реагування на ситуації підвищеного ризику та обґрунтуванням меж самостійного професійного втручання.

Змістовий модуль 5 – аналіз або моделювання кризової консультативної взаємодії з представником визначеної категорії населення, постраждалої від війни, з урахуванням віку, соціального статусу, життєвого досвіду, актуальних потреб, ресурсів, рівня вразливості, травмоінформованого та недискримінаційного підходів.

Змістовий модуль 6 – професійний рефлексивний аналіз кризової взаємодії з визначенням меж професійної компетентності та відповідальності, потреби у залученні спеціалізованої допомоги, ризиків вторинної травматизації та професійного виснаження, способів професійної самопомоги, супервізії та командної підтримки.

Завдання практичного заняття, самостійної роботи та тематичний практичний продукт можуть бути об'єднані в Moodle в одне комплексне завдання. Для кожного завдання зазначаються зміст, форма представлення результату, максимальна кількість балів і критерії оцінювання. До складних завдань надаються алгоритми, шаблони, приклади або орієнтовні запитання.

Інтегрований підсумковий навчальний продукт

Інтегрований підсумковий навчальний продукт дає змогу продемонструвати комплексне застосування результатів навчання, сформованих у межах ОК.

Здобувач обирає або отримує професійно орієнтований кейс кризової ситуації та здійснює його фаховий аналіз із обґрунтуванням професійної взаємодії в межах компетентності соціального працівника.

Інтегрований продукт передбачає:

- короткий аналіз кризової ситуації та її соціального контексту;
- визначення характеру кризи та можливих кризових реакцій;
- визначення актуальних потреб, ризиків, внутрішніх і зовнішніх ресурсів;
- обґрунтування способу встановлення професійного контакту та забезпечення безпеки;
- визначення доцільних прийомів першої психологічної допомоги та/або кризової інтервенції;
- формулювання першочергових професійних дій;
- обґрунтування професійних та етичних меж діяльності фахівця і, за потреби, необхідності залучення спеціалізованої допомоги;
- визначення ризиків повторної та вторинної травматизації та способів їх мінімізації;
- професійну рефлексію прийнятих рішень.

Максимальна кількість балів за інтегрований підсумковий навчальний продукт – **10 балів**.

Критерії оцінювання інтегрованого навчального продукту

Критерій	Максимальна кількість балів
Аналіз кризової ситуації, актуальних потреб, ризиків і ресурсів	2
Обґрунтованість першочергових професійних дій	2
Доцільність обраних технік і способів професійної взаємодії	2
Дотримання принципів безпеки, професійних та етичних меж	2

Професійна рефлексія, логічність, аргументованість і якість представлення результату	2
Усього	10

📌 Підсумковий контроль

Підсумковий контроль передбачає семестровий контроль, який здійснюється у формі заліку за результатами накопичених балів під час поточного оцінювання. Окреме залікове завдання, тестування чи усне опитування не передбачається. Підсумкова оцінка за ОК визначається за сумою накопичених балів і становить максимально 100 балів. Підсумкова оцінка визначається за формулою:

$$\text{ПО} = 3\text{М1} + 3\text{М2} + 3\text{М3} + 3\text{М4} + 3\text{М5} + 3\text{М6} + \text{ІП}$$

де **ПО** – підсумкова оцінка за освітню компоненту;

3М1–3М6 – кількість балів за відповідні змістові модулі (максимально 15 балів за кожний);

ІП – кількість балів за інтегрований підсумковий навчальний продукт (максимально 10 балів).

Максимальна підсумкова оцінка становить **100 балів**. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання та становить **50 балів**. Повторне складання семестрового контролю здійснюється відповідно до встановленої в БДПУ процедури.

Шкала оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Основна:

1. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 124 с.
2. Мельник А.П. Психологія життєвих криз та кризове консультування: програма нормативної навчальної дисципліни підготовки магістра галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, освітньої програми Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія). Луцьк, 2020. 17 с.
3. Психологічна допомога в клініці: навчально-методичний посібник/ Р. П. Федоренко та інші. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 224 с.
4. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації : методичний посібник для педагогів / С. Богданов, О. Залеська. К. : Пульсари. 2018. 76 с.
5. Райт Н. Кризове консультування. Київ: УЄТС, 2018. 400 с.
6. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Практичний посібник / за наук. ред. Т. Титаренко / НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 220 с. URL: <https://www.academia.edu/40028931/>
7. Соціально-психологічна профілактика стресів та стресових розладів учнів та студентів: навч. посіб. За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. Київ: Ніка-Центр, 2017. 164 с.
8. Титаренко Т. Життєві кризи: технологія консультування. Київ: Главник, 2016. С. 89-93, 116-120. – Психологічний інструментарій.
9. Хоружий С. М. Психологічна робота з посттравматичними стресовими розладами у військовослужбовців Збройних Сил України. Частина 2: Групові форми психологічної допомоги військовослужбовцям у подоланні наслідків психологічної травматизації : Методичний посібник (2017) / С. М. Хоружий, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 84 с.

10. Черезова, І. О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. Бердянськ, БДПУ, 2018. 193 с.

Додаткова:

11. Максименко С.Д., Шевченко Н.Ф. Психологічна допомога тяжким соматично хворим : навч. посіб. Київ: Ін-т психології імені Г.С.Костюка, 2017. 115 с.

12. Федоренко, Р., Мушкевич, М., Магдисюк, Л., Дучимінська Т. Психологія молодії сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: ВежаДрук, 2020. 392 с.

13. Bounoua N., Hayes J., & Sadeh N. Identifying suicide typologies among trauma-exposed veterans. *Crisis*. 2020. 41(4), 288-295. URL: <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000637>.

14. CERC: Psychology of a Crisis. (2019). URL: <https://cutt.ly/UMepXTV>.

15. Spitzer C., Lübke L., Müller S., Lindstädt T., & Gallinat C. Childhood maltreatment, traumatic experiences, and posttraumatic stress disorder in pathological skin picking: An online case-control study. *General Hospital Psychiatry*. 2022. 78. P. 9-13. URL: <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2022.06.002>.

16. U.S. Department of Veterans Affairs. National Center for PTSD. Phases of traumatic stress reactions in a disaster. Impact phase [online]. 2018 Jan. [cited 2019 Feb]. Available from URL: <https://cutt.ly/DMeajgv>.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>

2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>

3. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/login/index.php>.

4. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>.

5. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>.

6. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>.

7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.

8. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>.

9. Портал професійних психологів України «У психолога»: <http://upsihologa.com.ua/>.